EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

12. aastakäik
Toimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja (ansv. utg.) Hans Schöler

Peatoimetus ja talitus:
EESTI MAJAS, Stockholmis, sissekäik, Kocksgränd 3
Aadress: Box 16320
103 26 Stockholm 16
Telefon: 21 84 46

Toimetus Eskilstunas:
Toimetaja Jüri Aus
Aadr.: Eesti Päevaleht, Box 120, 631 02 Eskilstuna. Tel.: 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 28650

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 14:–
Termin (4 kuud) ..... kr. 5:–
Kuu ..... kr. 15:–

Kuulutushind 75 öörі mm.
Arikuulutused 1 kroon mm.
Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB
Eskilstuna 1970

Eskilstuna-Kuriren

Upplaga C — Esmaspäeval, 6. juulil 1970 — Nr. 152 (3436)

Kõnekäänud vanasti ja nüüd
Rahvaluules on neid 170 000

(VE) — Eesti kõnekäänud on meie rahvalaule teiste liikidega võrreldes paelunud nurjate tähelepanu hoopis vähe. Kogutud on neid aga rohkesti. Eesti rahvalaule kogudes on neid rohkem kui 170 000 numbrit. Oma neist on muidugi dubleeritavad, see tähendab ühe ja sama kõnekäänu mitmesuguseid variandid eri kihelkondadest ja eri murretes. Kõnekäänd on sõnakunsti valkeyorm. Suurima osa kõnekäändudest moodustavad võrdlused. Igasuguseid kõnekäänulisi võrdlusi on eesti rahvakeeles olnud rohkesti ja neid kasutatakse rohkelt ka praegu. Välismaal elavate eestlaste keel on rahvapäraste kõnekäändude osas teatavat määral vaesumas, seda eriti muidugi välismaal üleskasvanud nooremate eestlaste osas. Allärgnevalt oome mõningaid rahvapärasid võrdlusi koos lühidate kommentaaridega nende olemuse ja tekkelos kohta. Vanema põlvkonna esindajad võivad neid lugedes saada äratundmisrõõmu, noorema põlvkonna esindajad aga ka avastamisrõõmu.

Võrdluse üheks ülesandeks on tundmatut selgitada ja seletada elumuslikult ning näitlikult tuntu kaudu, või vähemtuntut tõpsustada. Võrdlus ja metafoor on lähedased nähtused. Võrdlus on kõnekujund ja selle tunnetuslik löövus ja väärtus on suur. Seepärast on võrdlust kui kunstilist võtet ulatuslikult kasutatud nii rahvaluules kui ilukirjanduses. Rahvapärased võrdlused on sügavalt seotud vanaaegse (aga tänapäevase) rahva eluga, neis peegeldub palju olustikulisi rahva elust, aga samuti Eesti loodusest. Näiteks: "Kena just kui ennejasnipäevane maastikas", "tal on nagu nõgesed hamba all", "oida suur nagu heinakuhi, aga mõistus mahub poole pähkilkoorese", "tume nagu tõkati pudel kuuvalgel öö kartuljivao vahel", "nii tuiskab, et sus mees ei aja oma koeragi ulu ala väsja."

Eesti rohkelt on võrdlust, mis seotud talurahva eluga.

On ju eestlased olnud põline taluperahvas. Näiteks: "krõuksub nagu määrimata vanker", "nagu sooja leivaga pähe löödud", "nagu oleks piitsavarre alla neelanud", "veab nagu vanal hobusel vastu mäge", "jalad ni mustad, et istuta kartulid peale", "ise vana kui muld, aga suu jahvatas kui veski", "mõni mõis või ahjutäis vanete" (öeldakse tühise knotuse korral) "kõht täis kui vanese mehe ait", "läks nagu vähja käest villu tahtma" (küsis seilelt, kel midagi ei ole), "mas sai nii palju vähist, kui lind lennutes tilgutas", "kõrvad kui tuuleveski tiivad", "suu kui solgisuk, nina kui hapukurk, silmad kui tõllarattad, kõrvad kui kapsalehed, käed kui piitsavarred, jalad kui ülekõrred, kõht kui pudrupada, ise kui küsimusmärk."

Mitmed kõnekäänud on seotud kohanimedega. Näiteks järgmine seeria

Järg. lhk. 2.

Lääne-Rootsi suvepäevalt, Vasakult: A. Jakobson, pr. L. Pa[illegible]t, pr. S. Tamm, Jüri Adila ja E. Kõrv. (EPL-foto: J. Köster)

Neli kindralit suri salapärasel viisil

Kui mullu Nõukogude Liidus suri 65 kindralit, siis kõneidi sellest kui ebaloomulikust nähtusest, sest tavaliselt on aasta keskmine 18—20 kindralt. Et see suremine võis olla sõltuv ka süsteemist, seda kinnitavad ka uued andmed. Näiteks avaldas Lääne-Saksa ajakiri "Der Spiegel" (nr. 25—1970) taas neija kindrali nimed, kes surid salapärasel viisil.

Ajalehe "Krasnaja Swesda" andmeil suri "järsku ja ootamatult Ukraina Riikliku Julgeoleku Komitee (KGB) esimehe asetäitja kindral-major Boris Schulschenko, kes oli 51 aastat vana.

Ajalehe "Kasachstanskaja Prawda" andmeil suri "raske ja pika haiguse" tulemusena miilitsa kindral-major Pjotr Kaljuta, kes oli 1955. aastast alates Kasahstani NSV KGB esimehe asetäitja ja alates 1960. aastast sisemiinistri asetäitja. Ta oli 59 aastat vana.

Ajalehe "Krasnaja swesda" andmeil suri "järsku ja ootamatult kindral-major Wassili Melnikov, 48 aastat vana, kes oli Nõuk. Liidu KGB vägede staabiülema asetäitja.

Raudteelaste ajalehe "Gudok" ("Auruvile") andmeil suri "oma kohustusele täitmisel" kolonel Nikolai Dementjew, 49 aastat vana, kes oli Nõuk. Liidu KGB üks osakonnajuhataja.

J. Adila Boråsi suvepäeval: 'Kokkuhoidmine on oluline...'

BORÅS (EPL) — Pühapäeval, 28. juunil toimus traditsioonilne suvepäev Boråsi lähedal Rammsättenis, millele korraldajaks oli Boråsi Eesti Selts koostöös teiste kohalike eesti organisatsioonidega. Arvurikkalt kohalesõitnund külalised kogunesid piduplatsi veerel olevasse avarasse tarre, kus leidis aset suvepäeva ametliku osana jumalateenistus ja pidukõne.

Boråsi Eesti Seltsi esimees A. Jakobson tervitas külalisi ja mesnutas oma avasõnas neid aegu, kui meie sia maale põgenikena saabusime. "Eestlased on olnud töökas rahvas ja selle iseloomu oleme meie ka siia kaasa toonud. Eesti rahvas el ole aga liiksnes töud teinud, vaid tal on tulrud sageli rely kätte võtta, et võõlda vabaks oma maa. Võidu saavutamist vaenlaste üle pühitsesime kodumaal jaanilaupäeval, 23. juunil Võidupühana. Selle traditsiooni oleme ka paguluses kaasa toonud, kus me tavakohaselt pühitseme Võidupühna oma suvepäevadel. Tänu tuletame meele kõiki neid võitlusi, mis on Eesti vabaduse eest peetud ja mälestame kõiki neid, kes nendes võitlustes on langenud," ütles hra Jakobson.

Vabadusvõitlustes langenuid "mälestati vaikse leinaseisakuga.

A. Jakobson tähendas edasi, et esmene suvepäev, mis Rootsis peeti, toimus a. 1945 Lääne-Rootsis, Hindåsis. Selle mõtteelgatajaks ja teostajaks oli Boråsi Eesti Selts koostöös teiste Lääne-Rootsi organisatsioonidega. See suvepäev tõi kokku hulgaliselt eestlasi üle maa. Suurim Hindåsi suvepäev oli aastal 1947, millest võttis osa üle 4000 eestlase. Sellel suvepäeval pidasid vabaõhu-jumalateenistuse pühkp J. Kõpp ja metropoliit Aleksander. Pidukõne pidas prof. N. Kasäk. Hiljem kandus Lääne-Rootsi suvepäevade korraldamine Boråsi ümbrusesse. Pidukõliste arv on viimasel ajal vähenenud. Kuid tuleb arvestada sellega, et tänapäeval on kogunemiskohti mitmel pool — Metsakodus, Koitjärvel ja mujal. Seega ei ole huvi suvepäevade vastu kadunud, vaid neid külastavad kaasmaalased on hajutatud üle maa mitmele suvepäevale. "Siia tarre tuleme täna kokku 17-ndat korda," ütles BES esimees lõpuks.

Suvepäeva jumalateenistus, mis lõppes lauluga "Onnista ja hoia", oli [illegible] tähe pidas majandusteadlane Jüri [illegible] endise president K. Pätsi läkitust a. 1940 eesti rahvale, mis on oma sõnastuses aktuaalne veel tänapäevalgi. Nii ei saa unustada. K. Pätsi sõnu:

"Alati, kui meie rahvas on midagi ihiselt elle võimud ja on ühte hoidnud, on see meie rahvas on iseksekis olnud lahkhelides, on sellest teised kasu saanud, meie ise aga kahju."

Kõneleja puudutas järgnevalt aktuaalseid teemasid, üteldes siinse kokkuvõtu kohaselt järgmist:

— Venelased on aegade vältel olnud eestlaste suurimad vaenlased, kes on eestlaste vastu toime pannud kohutavaid kuritegusid. Tõkanes viimase 30-ne aasta jooksul on nad hõivitanud Eesti iseseivuse, on küüditantud eestlased oma kodudest ja tapnud kümneid tuhandeid kas piinamisega orjalaagreis või kuklalaskudega, on rõõvinud eestlastelt vaevaga kogutud varanduse, võtnud nendelt higi ja vaevaga ehitatud lahud ja majd ja on sooritanud lugematul arvul muid kuritegusid. Praegu kestab see kuritegevus ja häviteenistuse pühkp J. Kõpp ja metropoliit Aleksander. Pidukõne pidas prof. N. Kasäk. Hiljem kandus Lääne-Rootsi suvepäevade korraldamine Boråsi ümbrusesse. Pidukõliste arv on viimasel ajal vähenenud. Kuid tuleb arvestada sellega, et tänapäeval on kogunemiskohti mitmel pool — Metsakodus, Koitjärvel ja mujal. Seega ei ole huvi suvepäevade vastu kadunud, vaid neid külastavad kaasmaalased on hajutatud üle maa mitmele suvepäevale. "Siia tarre tuleme täna kokku 17-ndat korda," ütles BES esimees lõpuks.

Suvepäeva jumalateenistus, mis lõppes lauluga "Onnista ja hoia", oli [illegible]

METSAKODU UUDISMAA

POSTIARVE 69 47 71 FALKÖPING

VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAUTLIKELE NOORTELE

Boråsi Eesti Seltsi Naisringi liikmeid rikkaliku käsitööde loterii laua veeres. Vasakult: pronaad E. Tüli, L. Eres, S. Tamm ja H. Veerwald. (EPL-foto: J. Köster)

Suvepäevad Lüübekis

LÜÜBEK (EPL) — Lüübeki suvepäevad on möödunud ja on hästi õnnestunud. Rootsist tõid külakosti kirikukuutsertdi sõol õp. Artur Kõdar, organist Priit Ardna ja Göteborgi Eesti Meeskoor Eero Tarjuse juhatusel.

Saksamaal elunevalst kunstnikest esines vitsisoologa noor pianist Katharina Bier ja lauluga sopran Viima Brinkmann. Opetaja A. Kõdar esines samuti solistina ning täitis ühtlasi õpetaja kohustusi.

Kirikukuutsert St. Jakobi kirikus jättis kuulajaile sügava mulje. Eestlased said sellest nii hingele kui ka vaimule tuge ja jõudu. Kunstnikud esinesid suurepärasselt.

Ohtul oli restoran "Schlutuper Tannen's" ühine kooravõhivimine poega, kus üteldi avasõna, tervitati, pidukõnega esines õp. A. Kõdar. Ja oli jaanituli, kusjuures tervitas kokkutulnuid Eestlaste KK esimees ajakirjanik Joh. Västrik.

Pr. Elli Oitma, eestlaste sindaja Lüübekis, tänab Eesti Päevalehe kaudu õp. A. Kõdarit, organist Priit Ardnat, Göteborgi Eesti Meeskoori, Eero Tarjust, samuti Saksamaa-kunstnikke ja kõiki osavõtjaid.

EK jagas 35 000 kr. õpetajate palkadeks

Eesti Komitee juhatuse koosolek 25 juunil oli pühendatud peamiselt tiienduskoolidele ja kahe juhilarl austamisele kohvilauas, kus lihtlasi koolidejuhataja mag. H. Rajamaa jutustas oma muljetest eesti kõõldest USA-s ja Kanadas.

Koosoleku alguses informeeris ahiesimees H. Mark juhatuslikmeid Koolide Peavalitsuse poolt korraldatud rahvusvahelistest noorteküsimuste kursustest Pariisis, millest Eesti Komitee poolt võitsid teatavasti osa ahiesimees H. Mark ja Kooli- ja noorteotlmkonna juhataja dr. Joh. Ungerson. Samuti informeeris ta Koolide Peavalitsuse poolt korraldatud rahvusvahelistest noorteküsimuste kursustest Pariisis, millest Eesti Komitee poolt võitsid teatavasti osa ahiesimees H. Mark ja Kooli- ja noorteotlmkonna juhataja dr. Joh. Ungerson. Samuti informeeris ta Koolide Peavalitsuse poolt koos Eesti Komitee Kooli- ja noorteotlmkonna ja korraldatud eesti õpetajate kursustest 13.—20. juunini Visbya ja noortejuhtide kursustest 16.—22. juunini Toftas, Gotlandil, mille korraldajaks oli Eesti Noortekõõl. Kõigil kursustel oli tähtsav osavõtjaid ja need õnnestunid sisuliselt hästi.

Juhatus jagas seejärel eesti tiienduskoolide õpetajate palkadeks eteinähtud toetuse 35 000 krooni kõigi eesti tiienduskoolide vahel (arvestades tundide arvu ja muid kohalikke toetusi koolide ülalpidamiseks). Toetust said: Norrköpingi eesti tiienduskool 5081:50, Alingsås 765:—, Jonsered 1583:—, Eskilstuna 4062:40, Gävle 605:—, Halmstad 605:—, Göteborg (laste mänguringlid) 9908:-, Lund 1210:-, Malmö 1300:—, Stockholmi (lasteaed) 4101:50, Västerås 1015:—, Örebro 3016:50, Kungälv suvikodu 976:—, Ojamaa suvikodu 1948:—.

Pärast juhatuse koosolekut toimus koosvilbimine kohvilauaga, kus austasid kahte Eesti Komitees töötavat juhilari — min. A. Warmat tema 80. ja Magdalena Kooli tema 70. sünnipäeva puhul. E. Komitee esimees pöördus nende poole südamlike tervitusõnadega, tänades neid kohusetäitmise eest Eesti Komitees ning soovides neile edaspidisteks aastateks kõike head. Min. Warina kui ka prl. M.N Kool tänasid neile osutatud austava tähelepanu eest.

Pärast sünnipäevalaste austamist jagas koolidejuhataja mag. H. Rajamaa huvitavaid muljeid ja tähelepanekuid oma reisilt USA-sse ja Kanadasse sealsete eesti koolide ja noortetööga tutvumiseks.

Järg. lhk. 2.

Pärnu "kultuurielu" ilma kultuurimajata

Pärnu kultuurielus tähtsat osa etendab Pärnu Draamateater, mille uus hoone avati 3. novembril 1967. Siis meenutati ka kahl varasemat aastaarvu: 1875, millal raamatukõiltja K. Ermi algatusel kutsuti ellu esimene asjaarmastajate näitetrupp, ja 1911, kui avati "Endla" teatrihoone ning alustas tegevust kutseline teater.

Nüüdses — uues — teatrihoones lisandus sõnalavastusele ka uus zhanr — muusikalavastus. Avatiikina esitati J. Bredecka paroodia "Limonaadi Joe" (E. Toona ja P. Kardi lavastuses). See pusivat ikka veel repertuaris. Ka sai "Endla" asja kaks noort lavastajat: Kaarin Raidi ja Ingo Normeti.

Uueks peanäitejuhiks tuli "Endlasse" keegi Vello Rummo. Need Kolm andvat niiid Pärnu teatrile "uue" ilme. Vello Rummo parimate lavastustena esitatakse ajalehes "Sirp ja Vasar" K. Choinski "Alarm" ja G. Natschinski muusikal "Servus, Peeter". Pileteid müüdavat uues teatrihoones üle 300 aastas (enne seda — 90 000).

Repertuaaris andvat teatrile sisu V. Hugo "Mary Tudor", J. Cocteau "Hirmsad vanemad", R. Samutievi "Sõid kaugesse öösse" ja L. Rahmanovi "Rahutu vanadus". Valulapse osas aga esinevat eesti alguperane draamaturgia, ja vastamata sellele, et saja tooti lavale L. Koidula "Kosjavõlnad".

Pärnu omapärasks olevat niiid see, et teatri ukseid hoitavat lahti ka suvekuudel. Peamiselt toimuvat suvel külastendused. Teatrile lisaks tutvustavat suvel ka rn. vennasvabariikide kunst: Pärnu Kuurordi Klubi, mille juhiks Erich Kadak.

Klubi kasutuses olevat ligi 600 kohaga saal, muusikasalong ja hulk teisi ruume. Peamised esinejad (ja peamiselt ka venelastest "pukkapäälse") olevat Venemaa teatrid, ansamblid ja kontserdibrigaadid.

Pärnu olevat niiid ka ise muusikalinn. Nimelt sai viimasel laulupidul võistusesinemisel esikoha Pärnu "kultuurimaja" sümfoonialorkester. Orkester tähistas hiljuti oma 50. aastapäeva.

Selle orkestri loid 1920. aastal muusikaentusiastid Johann Kask ja Heinrich Meri, kes mängivat veel niiidki orkestris. Dirigendiks on praegu laste muusikakooli õpetaja Ilmar Tõnisson, kontsertmeistriks Eduard Kurik. Ka olevat Ilmar Tõnisson estraadiorkestri juhiks.

See orkester loodi 1968. aastal. Peaduvat aga ikka veel uus korralik kõlskoda. Kuulus olevat ka Pärnu Kalakombinaadi pensionäride küüsapeli, milles 12 mängijat. See rühm mängivat peamiselt omavalmistatud pilledel (juurika, pöleppingi, loki- ja teised pillid. Muusikaliseks juhiks olevat kapelli sinus nooditundja, 71-aastane Arnold Sakkos.

Pärnu viiest suurimast koorist vanim on segakoor "Endla", millele 1957. aastal anti kommunistiliu "sunimetusena" rahvakollektiiv. Koorijuhika on praegu Herbert Pulk. Koor tähistas oma 80. aastapäeva 1963. aastal. Tõnavu olevat koori kavas H. Tvetberg sõnala-muusikalise põimik "Mu meelen kuldne koduküla".

Ka väärivad märkimist Pärnu meestertseti (koljuneibed: Martin Mägi, Leo Saar ja Ilmar Haugas, klaveriaasta: Marianne Orose) esinemised Ida-Saksamaal ja Ukrainas. Meestelaulu pakkuvat M. Lüdigi-nimelise koor, mille juhatajaks muusikakooli õpetaja Vivian Tuska.

Segakoori "Koidula" dirigendiks on Voldemar Rumessen. Naiskoore on Pärnus kaks: "Leelo" ja "Tõ-

Järg. lhk. 2.

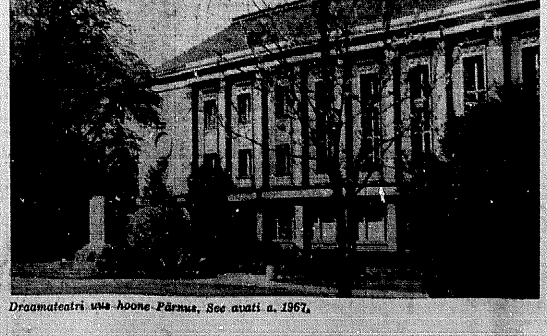

Draamateatri uus hoone Pärnus. See avati a. 1967.

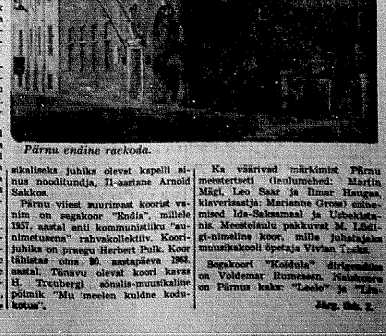

Pärnu endine rackoda.

EPL 6. juulil 1970

Ühisturu uksel

Juuni viimasel päeval avati Euroopa Ühisturu üks läbirääkimiste alustamiseks Inglismaale, Taanile, Norrale ja Iirile, a.o. neile, kes on avaldanud soovi astuda liikmesriigina Prantsusmaa, Saksa Liiduvabariigi, Itaalia, Belgia, Hollandi ja Luksemburgi kõrvale. EEC ajatabelis oli see ainult läbirääkimiste vooru alguse vormiline tähistamine. Sisuliselt lähevad läbirääkimised kõiki vähe hiljem: Inglismaega 20. juulil ja teiste liikmekandidaatega augusti lõpupoolel. Kunagi oktoobris tuleb läbirääkimiste teine voor, kus kaalutakse Austria, Islandi, Portugali, Rootsi, Shveitsi ja Soome kasuminekku võimalusi Euroopa Ühisturuga.

Teise vooru kuuluvad EEC liituse kõiksed riigid, kes otseselt pole taotlenud liikmeksmaastmist. Nende hulka on loetud ka Rootsi, hoolimata tema "lahtisest" soovivaldusest, milles ühtki ühinemisviisi EEC-ga ei nimetatud ebasobivaks või vastuvõrukatus. Rootsi ei paigutatud liikmekandidaatide hulka, vaid temast sai üks "muudest". Aga ka tolles muude riikmete on EEC teinud alljuutse kolmeks järguks. Ühe moodustavad Rootsi ja Shveits, kes ise määravad oma neutraliteedipolitiikat ja kellede vastuvõtmine liikmesriigina järelikult võiks mõeldav olla. Teise alliühikma lectakse Austria ja Soome, kellede erapooletus on seotud rahvusvahelise lepingutega ja kes seepärast ei evi võimaliduist regevusvahadust. Kolmandas alljuutuses esinevad lõpuks Island ja Portugal, kes majandusliikel põhjustel moodustavad eriliigi.

Kaasaminekuks EEC-ga on kolm võimalikku alternatiivi: liikmesriigina kuigi õiguste ja kohustega vastavalt Rooma-lepingule; assotsiesrumise korras, teatud õiguste ja kohustega, kuid ilma hääleõiguseta juhtivates organites; erikookoleppe alusel, mis võimaldab soovitu kuostood teatud aladel, kuid muidu pakub veelgi vähem kui assotsiesrumine. Mis puutub liikmesriikidesse, siis pole ühelegi neist tehtud mingisuguseid poliitilisi reservatsioone Rooma-lepingu kui EEC põhiseaduse seisukohast. Viimastel nädalatel saabunud teated EEC ministrite kogust näitavad peaegi, et seal kaivad teatud eeltöod Euroopa Ühisturu poliitilise koostöö korraldamiseks.

Viimaste andmete kohaselt EEC ministritekogust ei või ka Rootsi arvestada mingisuguste reservatsioonidega oma erapooletuse kindlustamise ninnel. Ta peab olema valmis, kui ta tahab liikmeks astuda, ilma reservatsioonideta tunnustama Rooma-lepingut tervikna ja EEC sihiseadmisi sõõnalt nagu need kindlaks määratakse. Kui Rootsi sellega ei nõustu, siis jääb talle ainult võimalus astuda läbirääkimisi vabakonbanduse ajal ja korraldada oma majanduse kohandamist vastavalt Euroopa Ühisturu normidele. See on muidugi kui mitte midagi aga praktiliselt tähendab see ohkoraa, kus Rootsi on majandusliikult küll soutud tugevasti EEC külge, kuid tal pole ühtki võimalust kaasa rääkida otsuste kujundamisel.

Niisugune lahendus oleks iseendast veeljki halvem kui assotsiesrumine, aga ikkagi nõib rootsi juhtivates ringkondades püüvat arvamine, et mõnesugusel kujul peab reservatsioonist erapooletuse nimel ometi kinni pidama Sedavõisi on muidugi kas rootsi tähtenlus läbirääkimisteks EEC-ga jäänud vaga kitsaks. Teiseet kiljest ollakse aga samades ringkondades suunitud mõõnma, et ühinemine EEC-ga on hädapärast vajalik. Kui EEC laieneb Inglismaa, Taani ja Norra arvel, läheb Ühisturu ligemale kolm neljandiku Rootsi kogu väljaveost. Sõõrast kuust pole kuidagi võimalik tuse teha väljaveoga mujale, idabiekki või arengumaadele.

Oma "lahtise" soovivaldusega EEC-le on Rootsi niigi kaotanud palju aega. EEC läbirääkimised Inglismaa, Taani, Norra ja Iiriga võivad kesta enne kui kuue riigi Ühisturg saab kümne riigi omaks. Sellele järgneb tõenäolikult veel mõneaastane kohanemisperiood. Seepärast ei peaks Rootsi enam aega viitma pikkade keerutamisteega majanduse ja poliitika ümber, vaid hindama olukorda asjaliikmalt, nagu EEC ministritekogu on suuna kätte näidanud.

A. K.

Marja Niitepõld:
Jätkan ikka õpinguid

GOTEBORG (EPL) — Marja Niitepõld Göteborgist lõpetas äsja Stockholmi kehakasvatuse ülikooli — Kungliga gymnastik- och idrottshögskola — ja võib seega alustada treenistustegevust võimlemisõpetajana resp. gymnastikdirektorina.

Marja Niitepõld astus kahe aasta eest mainitud ülikooli väärika mehe, professor Pehrs Rosene õpilasena Rudebecki erakoolis oli ta sannud eriti vabavõimlemise alal suurepärase ettevalmistuse: ta tuli aastaid tagasi vahaviõimlemises Göteborgi distrikti noortemeistrikis ja on osa võtnud võimlejana kuueteistkümnest Lingnädalast Göteborgis.

Marja juhataab Eesti Päevalehele, et kuningliku ülikooli oli küll tõõd ja tegevust rohkesti, aga kõik see oli huvidekohane ja vääris seega pingutust. See-eest oli ka palju ammendavat nii teoreetilisel kui praktilisel alal. Anatoomia, füsioloogia, psühholoogia, muusika, lõõtsõõpetus sporditeooria, võimlemine ja igasugune sport, nagu kergejõustik, ujumine pallimängud, tennis, talisport.

Ja mis siis nüüd ja edaspidi?

— Ega puhkamiseks polegi aega, ütleb Marja. — Olen sidunud end nõustunud noortejõuhtide lagriga Mölnlycke. Toimin seal kehalise liikumise juhina. Või teiste sõnadega: juhin ja juhendan motsioonijõõdide suvekursust.

Ja edaspidi? Siis jätkan ja tõiendan õpinguid Sorbonne'i ülikoolis Pariisis. Õpin seal õhe aasta jooksul prantsuse kultuuri — keelt, kirjandust, ajalugu ja maatadust. Pärast seda sõirdun korespondõõrlõõse ülikooli Pariisis. Seal tuhte tegelikult õpida kolm aastat, kuid ma loodan kahe aastaga toime saada, kuna osa seal õpitavad aineid olen juba kehakasvatuse ülikoolis läbi võtnud.

Edasi selgub, et Marja Niitepõld on mõtelnud sootuks kaugema perspektiivi suunas. Nimelt oma korenõõfilise instituudi asutamiseks. Tendagi siis, kui kõik kavatsetud õpingud on sooritatud ja lõplik kõpsustunnistus käes.

Marja Niitepõld

Edasipüüdlik eesti neiu, kes akadeemiliselt on organiseerunud Filiae Patriae'sse, pälvib oma eluülesande saavutamiseks kaasmaalaste häid soove ja õnnistust.

Tallinna suurhotell valmib 1972

TAMPERE (Aamulehti) — Tallinnas soomlaste töötjõuga ehitatav 23-korruseline Intouristi-hotell on valminud juba sevõõrra, et võidakse avada kasutusõõdes.

Praegu on ehitustöõl 400 meest mitmelt poolt Soomest. On võimalik, et suve lõpupoole algavad liibirääkimised ehitustöõde ühelaiselt. Kui ei teki töõdes rakistusi pärast tükisõõ-lepingu lõppemist, siis saab N. Liidu Intourist 704 kohaga hotelli vastu võtta esimesed külalised kevadsuvel 1972.

132 090 kuubikim hotell saab 500-le toole lisaks restorani ja korgressiõõnile samuti baarie, tõõroo- ja mõõdi vajalikke ruume. Ehitus on terasbetoonist, kuajuures seinte väliskiljed kaetakse keraamiliste plaatidega.

Soome töölised on tähendanud, et tallinlased suhtuvad nendesse väga sõbralikult.

Leinateateid

Leicesteris, Inglismaal suri 16. juunil Ants Parve, sünd. 13. okt. 1903 Saaremaal.

Cardiffis, Inglismaal suri 28. mail Leida Martinson.

L.-Rootsi suvepäev

Algus lk. 1

tamine eestlaste kallal edasi. Seepärast on ka eestlastel õigus oma kommunismi ja venelaste vastu vaenuõõ ja võõdelda nende kui roimaritte vastu.

— Eestlased kodumaal on teadlikud sellest ohust, mis neid vartlen selle vastaste poolt ja nõda teavad ka, et ainult kokkuhoidmise teel on võimalik ohtu vähendada. Punase terrori eest põgenenute aktiivsus vahas maailmas pole venelastele mitte pinnuks vaid palgiks silmas.

Suured paguluste huligad, keda Jumal on saatnud põrguväravate vaheli käes.

Edasipüüdlik eesti neiu, kes akadeemiliselt on organiseerunud Filiae Patriae'sse, pälvib oma eluülesande saavutamiseks kaasmaalaste häid soove ja õnnistust.

Dr. Riitsalu in memoriam

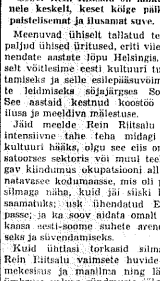

Dr. Rein Riitsalu

Sõber Rein Riitsalu on lahkunud nele keskelt, keset kõige paiksespaistelisemat ja ilusamat suve.

Meenuvad ühiselt tallatud teed ja paljud ühised üritused, eriti viiekümnendate aastate lõpu Helsingis. Ühiselt võitlesime eesti kultuuri tutvustamiseks ja selle esilepääsuvõimaluste leidmiseks sõjajärgses Soomes. See aastaid kestnud koostöö jättis ilusa ja meeldiva mälestuse.

Jäid meelde Rein Riitsalu väga intensiivne tahe teha midagi eesti kultuuri hüüks, olgu see eiis organisatoorses sektoris või muul teel; sügav kiindumus okupatsiooni all kannatavasse kodumaasse, mis oli peagu silmaga näha, kuid jäi siiski kätesaamatuks; usk ühendatud Euroopasse; ja ka soov sidata omalt poolt kaasa eesti-soome suhete arendamiseks ja sõvendamiseks.

Kuid ühtlasi torkasid silma Ka Rein Riitsalu vaimsete huvide mitmekesisus ja maailma ning lähema ümbruse valvas sündmuste jälgimine ja vajaduse korral kiirel reageerimine neniile — olgu siis sõnas või kirjas. Samuti oli ta alati valmis uusi ideid ja üritusi algatama. Rein Riitsalu oli võtnud omaks veidi pahempoole federalistliku maailmavaate, mida ta suure veendumusega südidusega kaitses. Kuid tema põhiline sõilivus ja leplikkus tegid alati vaidlused ja mõttevahetused nende küsimuste üle meeldivaks.

Kuid Rein Riitsalu oli ka kunstnik, kirikutarist. Tema tõõdes tull ka selle tema teatavat viisil rahvapäraselt lopsakes huumor. Huumorit tõis oli sagell ta vestlusiki. Ja huumori alla peitis ta oma alatise, aastaid kestnud vaikselt kangelasliku võitluse juba lapsepõlvest päähle vaevanud haiguse vastu.

Opetajad, ülemused ja kaasnegsed on nagu ühest suust tunnistanud, et Rein Riitsalu osutas nii koolis, ühiskoolis kui ka hiljem arstina erilist andekust ja vastutustunnet. Kahtlemata oleks ta, kui ta tervis oleks parem olnud, saavutanud suuremaid võitse edu omal alal. Kuid võitse edu taotlemine ja varanduse korjamine ei olnud ta sihiks — ta eelistas sõõtumatust ja vaimsed vastuse. Nii oligi vaevalt juhus, et just nõisugusena — eesti kirjanduse ja kultuuri toetajana ja tutvustajana, kontaktide sõõtajana, kunstimeelt väljendava karikaturistina ning kultuuriliiduse tõise vaidlejana ehk ühe sõnaga aktiivse ja omapärase kultuuriliiduseena — ta tõiiski ühiskonnas selle iiseseõõde, mida ta ning lõppude lõpuks ka tõõ rohkem ihaldas.

Helsingi eestlaskond on jäänud ühe omapärate ja vajalikujunenud iatkusse võrr. vähemaks. Kuid need, kes teda tundsid ja kes temaga koos tõõtaõd, mõistavad teda kaus. Meenutades Rein Riitsaluga ühe elatud ühiseid sündmuste- ja mõõestusrikkaid võõtluspäevi, mis ei unune kunagi, avaldan ühtlasi kaastunnet tema abikaasale ja tõõrele ning pojale.

ESMO RIDALA

Dubcekile omistatakse patuoina-süüdistusi

(VE) — Kui N. Liidu sõjaväed tungisid Tshehhoslovakkiasse sealsete reformiõõdlusi vägivallaga maha surusma, teadis igaüks, et Aleksei reformiõõdlusi ägeevalt on loetud. Samas ennustasid sander Dubceki pärast poliitilised areenil on teetud. Samas ennustasid vastlejad, et vastavalt uuele taktikale ei anta teda kohe kohtu alla, ning lõplik lõõk antakse alles siis kui maailma avalikkus on Dubceki ning Tshehhoslovakkia saatuse enam vähem unustanud.

Nii tõpselt toimuski. Kui Dubcek mõõdunud jaanuaris Türgisse saadikuks lähetati, oli kõigile selge, et see kujutas eneset lõpu algust. Samal ajal kui Dubcek veetis tegevustöid päevi Türgis, kus tshehhi saadikul on vaevalt mingit tõie tööjõõga tegevust, alustasid konservatiivseid ringkonnad võimuhierarhias teema vastast kampaanint Tshehhoslovakkias.

Nad levitasid isõgi fotosid, mis pidid nende kinnituse kujutevaa Dubcekit voodis ühe naguse laulijatariga.

Nii Dubcek kui ka nimetatud laulijatar on mõlemad õnnelikult abielus ja nõod pilõõdi on tundmatusesi õhmased. Selleti hoolimata kasutatakse neid aga relvadena endise reformistliku juhi moraalseks mustamiseks. Ühenduses sellega heidetakse ära komunistliikust parteiist välja, ning vallandati saadiku ametist.

Dubcek, kes lendas tagasi Prahasse juba mõõdunud kuul, et jõuda oma 80-aastase ema surivoodi juurde, ei saanud enam isegi selles kindel olla, et tal lubataise jatkata parteimõõsi oma kunagisel tõõkohal — maõhistina uues Slovaki vabarikus. Peetakse võimalikuks, et ta antakse kohtu alla kui peamine patuoinas, kelle süüks pannakse Tshehhoslovakkia iõõvenev majandusik ja poliitline olukord. Talle heidetakse mõõ hulgas ette altkäemaksu võtmist eriõõdel stalinistliikult võimuneheli Antonin Novotnyl.

Partei hõõlekandja "Rude Pravo" teinetala Miroslav Moc ütl hiljuti lehevestgudel eelle, et Dubcek oli saanud Novotny perioodil regulaarselt kõnesid ümbrikke tunnustusena oma tegevuse eest.

Moc jättis aga lisamata, et selliseid ümbrikke said kõik tshehhi juhtivad tegelased, kaasa arvatud praegune Dubcekki vastase kampaania juht, peaminister Strougal ja et summad olid mõõtud esinduskuludeks. "Ainult pisut õõlerahe", oli Novotny ise üteinud.

Pärnu "kultuurielu"

Algus lk. 1

da". Esimene tegutseb Hedda Lipu, teine Anna Sumnerigi käe all.

Rahvstantsu rühmi olevat Pärnus 21. Juhtiva rühmana esinevat "Kajakas", mille juhiks ja nn. ballettmeistrikis Naima Eurok.

Pärnu "kultuurielu" puuduste osas nõõndatakse ajaleht "Siirp ja Vasar" (nr. 23 — 1970), et "kui probleemidest veel juttu teha, siis pöörduvad paljude puutepunktide piigad kahele peamiselle, mille lahendamist ühiselt nõõdatakse.

On teada, et kultuurimaja ehitamine, mille järele on Pärnus lausa tungiv vajadus, lükati edasi. Tahake loota, et mitte kauaks. Ka korraliikku kino ei ole selles vabariikliku alluvusega linnas."

Uus sekretär instituudile

Nagu Bonnist teatakse, on sealsele Balti uurimisinstituudile (Baltisches Forschungsinstitut) leitud uus teaduslik sekretär.

S. a. 1. juulist pensionile läinud eesti teadlase prof. dr. Erik Inari asemele tuleb sekretäriks sakslane dr. Schormann, kes ei oskavat eesti, läti ega leedu keelt. Kuuldavasti võtnud dr. Schormann prof. Inarili asjaajamise 30. juunil ülle ka teostamisteloleva "Commentationes Valticae" köide XIV-XV toimetamises. Ühtlasi olevat teadusliku sekretäri tööõasu tõstetud 713 DM-lt kuus 775 DM-le.

Kanada ja Arktika

OTTAWA — Kanada valitsus kavatseb arktiliistesse piirkondadesse ehitada kuus uut lennuvälja, mis peavad kaasa aitama põhjapiirkondade asustamisele.

Ottawas märgitakse, et uued lennuväljad on ka poliitiliselt olulise tähtsusega, kuna need peavad kinnitama kogu maailmale, et Kanada on huvitatud oma põhjapiirkondadest ning et talu ühegi võõra võimul vabaleksemise põhjapiirkondade elu korraldamisel.

Kanada parlamendi mereäärsete provintside komisjon on väija tõõtanud ettepaneku, mille kohaseti Kanada peaks rajama ühe väikese erilnevastiku Kanada arktiliste piirkondade kaitseks. Laevastiku koosseisu kuuluksid ka kolm kuni viis tuumaenergia abil liikuvat allveelaeva, mis kavatsetakse osta Ameerika Ühendriikidest.

HUUMOR

Üks prantsuse arst, kui temalt küsiti, kas inimene saab elada ilma pimesoolesta, vastas:

"Inimene saab küll, aga kirurgid ei saa!"

"Siiiiaalune, kas tahaksite esitada mingisuguseid teie süüd pehmendavaid asjaolusid?"

"Jah, Mind on juba kuue kuuga süüdi mõistetud, ja see, nagu näete, pole andnud mingeid tulemusi."

Naine ütleb pärast külast kojusaabumist mehele:

"Kogu õhtu ajasid sa väljakannamatautut jaama. Onneks keegi ei märganud, et sa oled täiesti kaine."

Kõnekäänud vanasti ja nüüd

Algus lk. 1

hookamõistlusi: "Pärast Pärnu linn, nõnu nagu Nissi kirik, koon nagu Kolovere mõis, kõrv nagu Kõrna kuurdamine". Või jälle: "kõmisev nagu Urvaste kiriku kell", "ma tulen läbi nagu Tuhalaane mees magasini võlaga", "omaga vähjas nagu Lehtse mees leivaga", "tuleb nagu Vändrat sõelandi", "Vändra eli puidutõõstus", "äkiline nagu Rakvere kohus".

Mõned võrdlused on nii kaudsed, et nende tagapõhja tuleb seletada. Need on juba rohkem lendsõnad, suust lendulastud väljendid. Kord oli üks hiidlane lõunaud tuleranaga põhule tuld raiunud, aga pika lõõmisele peale vaatamata ei olnud tuld üles saanud, kuigi proovimisega teinud isegi sõrmed verisecks.

Siis pistnud ta tuleranaa tagasi ja tuleekivi taska ja ütelnud rahulikult: "Hea et riistad ikka omast käest on".

Sellest sai kõnekäänd viletsate tööriistade kohta, milliseid alles hoitakse, kuigi neid kasutada ei saa.

Räägime ka ühe sellise lendsõnalise kõnekäänu tekkeloo kõhnust. Kord tulnud keegi mandrimees Kihnu pulmadeks pillimeest otsima. Ta saatunud Sõõrekülla Antsu Tanili juurde, kellele palunud juhatada vastavat isikut. Antsu Tanil olnud üldtuntud narrija. Juhatas mandrimehe oma naabri, Mallo Jönni juurde. Mallo Jönn ei mänginud muidugi ühki pilli ja pääseselle peet teda ka natuke tohmanikis. Tanil enne aga holatas mandrimeest, et ega Jönn ei nõustu kergelt pillimeheks tulema, vaid tahab enne palju "telli" (s.t. kõisinaist ja pulmimist). Mandrimees läinud siis Mallõle ja narunud, et Jönn pillimeheks tuleks. Jönn ütelnud küll: "Mäntö pöö teda ann". Kuid teine pole järele jätnud, sõmas pidades Tanili õpetust, et mees tahab "telli".

Lõpuks, et tüütajast lahti saada, läinud Jönn tonst ünc. Kuid mees läinud ka sinna järele. Siis jooksnud mõlemad ümber maja. Jönn eest, mandrimees taga. Sellest juhtumist tulnud kõnekäänd: "Tahab telli taga Mallõ Jönn."

Kõnekäändudes kasutatakse ka eesti keelele ja rahvaluulele ni omaselliitcestaisooni. Näiteks: "Pakun ja palju jusku räime kudu", "lahke ja ilbe nagu suia või", "paljas kui Paide rott", "turi kui teise mehe talu", "loll kui lahidevärv", "võta kui vanast võlast", "sa tead nõisama palju kui lammas lauba õhtust ja põrsas pühapäevasest päevast."

Kuid esineb ka muudamale rahvaluulele ja horilaulule omast rõõmi. Näiteks: "Tõhike ja lai kui prantsasi", "ta on rumal kui vene jumal", "rikas kui Riia kikas", "tõsi nagu tõrre põhjas vesi."

Paljud kõnekäänud lähevad tagasi üpris vanasse aega.

Nendes kajastuvad omanesged müütoloogilised kujutelmad. Kuid siiski nõib, nagu neid kõnekäändudes onnm ei võeta päris tõsiselt. Näiteks: "Kiilub nagu nõõr sõlm" (viletsa tule kohta), "sa käid mu järel nagu katk läja järel", "kaeba nagu hiupainaja", "kus nüüd istus viha tõis nagu va punk", "tuline kui pisuhänd", "harimata kui rehe tont", "küllmetas ja värises kui hallisõitja". Ristiusuga vahva hulka tulnud kujutelmad ja sõnad kajastuvad samuti kõnekäänudes.

Näiteks: "Pea sassis nagu vanapagana kaeraaed", "tema on juba sõõrane mees, et teeb vanakuradilegi sarved pähe", "kardab tõõkäsku kui vana jumala selja taga", "hea nagu seitsmendas taevas", "ta on raha järel nagu kurat hinge järel".

Aga kõnekäände tekib ka uuemal ajal. Rahvasuu on ja kiire tahavaid väljendeid leidma ja ei seisa luku taga. Selle nähte endagi kohta on kõnekäänd olemas: "mere vesi pudruks keeta ehk rahva suu kinni panna — see oleks üksta kõik". Uuemal ajal tekkinud kõnekäändude näitena: "segane nagu välispoliitika", "kõrge kui leiva hind", "ropp nagu moodne roman", "palju lapsi nagu töötatõõlised", "sina oled heitlik kui nõidse aja ahelu". Setumaalt on kirjutatud 1939. aastal üles järgmised kõnekäännud, mis räägivad uue aja sissetungimist sinna: "kõnõlõs kui telefonga", "valus tiir", "läit kui autoga", "undas kui tuli kui elektri", "õgev kui raudtraktor".

Nende kohta, kes piiusvad suurustada võõrkeele oskusega, ütelnd: "see räägib vene keelt kui vett, saksa keelt kui savi, armas eesti keel tule ja valta!"

Teisi salvav iroonia on kõnekäänude üheks põhiliseks koostisosaks. Vaadakem näiteks: "Ma armastan sind just nagu kuer huuavart", "ma armastan sind nii kui hambavalu", "sa oled lina kui pilt peldiku seina peal", "sa rumalam veel kui rublane põrsas", "se mees on kui päris kõnanärija" (ihnus), "tema on niisugune, et pane saba tahu ja lase mõtsa hundile", "just nagu sea sõjas sõdu" (kui kellegi mõni riietusese ei sobi), "justkui lehm: kui õhtul ühe korra ammub, siis on päevane jutt räägitud" (napisõnalise inimese kohta), "vant kus mehe rind, justnagu vabadiku sõõnalaud" (kõhetu mehe kohta).

Kõnekäänulistele nimedele on iseloomustav atribuudi esinemine nimeeos, mis muutub nime koostisosaks ja määrab selle sisu. Nimede valikul on tähelepanu pööratud sellele, et mõlemad osad sõõlisid teineteisega kõlaliselt. Selline on näiteks "Veni-Vileni", mida Juhan Liiv on kasutanud oma tuntud jutustuses "Vari", tuues talle paralleelkujuna "Räpsi-Reinu". Esimene neist oli kindlasti võetud rahvakeelest, kuna teine võõ aga olla Liivi enda loodud rahvakeele eeskujul. Tihti kirjaniku rahvakeelest võetud nimi või väljend saab kirjanduteose suure leviku Õttu tu veelgi tuntumaks.

Näiteks Juhan Liiv on kasutanud jutustuses "Nõõs tõtar" rahvasuus populaarset nime "Pärnlara-Leenu", Jutustuse kaudu sai see nimi aga veelgi populaarsemaks. Oskar Luts jõõgi kasutas "Kevades" vigurlikku nime sõõldavat kõnekäändu "sassis nagu Kõrt-Pärtli särk pühapäevaks hommikul." Kuigi see on ilmselt rahvakeelest võetud, sai see laialdaselt tuntuks Lutsu raamatu kaudu.

Kõnekäändude sõõstusliku küljelt väljakujunemisel on põhilised kaks tendentsi.

Esiteks: soov ütelda mõjuvalt, tähelepanu äratavalt, eredalt. Teiseks: väljendada oma mõte lühidalt. Neid omadusi sõõldavad kõnekäänud jõõvad püsima, mitte ainult oma mõjuvuse ja lühiduse tõttu, vaid ka selleparast, et nad jäävad kergesti meelde. Kõnekäändude loomisel on rahvas olnud aluseks kogu teda ümbritsev maailm. Kõnekäänud on rahva poolt üheskoos loodud sõnakunst.

J. T.

KOITJÄRVE NÕORTLE SÕÕDUMA TALLINN
Info GOTFORS
Telefon: 528427

LÕÕST MAAILMAST

■ — Inglismaal on tekkinud ulukord, kus ülikoolide lõpetanud ei leia enam kaugeltki nii kergesti tööd oma erialadel kui varemalt, aastatel ja mitmetes piirkondades võib nentida haritlaste üleproduktsioon. Eriti raske on kutsealaiist tegevust leida humanitaarteaduskondade lõpetanuil, kuajuures aga tehnilisel aladel on väljavaated palju suuremad.

■ — Ühendatud rahvaste organisatsioon andmetel avaldati 1968. a. jooksul maailmas 66 riigi poolt 36 809 lõõketeost. Esikohal oli N. Liit 3607 teosega. Järgnesid Saksamaa — 3026, Hispaania — 2538, USA — 2182 ja Jaapan — 2145. Põhjali järele oli kõige tõõlitavamaks autoriks Lenin ja seda peamiselt N. Liidu oma piirides. Järgnesid Shakespeare ja Belgia kriminaalromaanide autor Georges Simenon.

■ — Inglismaal on praegu rohkem inimesi tõõlile tõõja kui kunagi varem — kogusummas 38,000. Seetõttu on vangletes terav ruumipuudus ja kongidesse, mia varem olid ainult ühe inimese jaoks, tuleb nüüd kõnati paigutada kolm vangi.

Noorsu ja vanad, kõik rahvusliikult mõtlevad eestlased, loevad ainukest vaba eestlase igapäevast sõõmesest ja hõõlekandjat

EESTI PÄEVALEHT

Aeg on tellimiai uuendada uueks terminiks

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused (tõõtsi postil ajalehtede tellimiskaart, märkides Eesti-tuna-Kuriren. uppl. C). Tellimishinnad: aasta — kr 147;—, termin (4 kuud) — kr 53;—, kuu — kr 15;—

Uuendage aegasti, et lehe saamises ei tuleks vahetõõ

UUDE TERMINI EESTI PÄEVALEHEGA!